 TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
HANOI UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

CHƯƠNG 2:
HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA
CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG

HỌC PHẦN KINH TẾ CHÍNH TRỊ

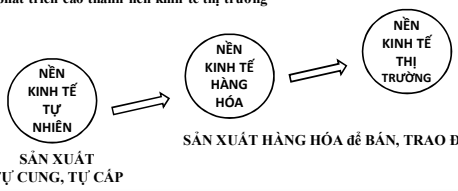
Giảng viên: Ngô Quế Lân
lan.ngoque@hust.edu.vn

Năm học 2019 - 2020

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

Theo bài trước, đã biết: Lịch sử trải qua 02 mô hình tổ chức sản xuất kinh tế cơ bản là “Sản xuất tự cung tự cấp” và “Sản xuất hàng hóa”

=> Như vậy, từ nền kinh tế tự nhiên chuyển sang nền kinh tế hàng hóa, rồi phát triển cao thành nền kinh tế thị trường

CHƯƠNG 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

4.1 Khái niệm THỊ TRƯỜNG

Theo nghĩa hẹp (xét về hình thức)

- Thị trường là nơi diễn ra hành vi mua bán, trao đổi. VD chợ, cửa hàng, website ...
- Thị trường mang ý nghĩa là sự kết nối bên mua và bên bán

Theo nghĩa rộng (xét về nội dung)

- Thị trường là tổng hòa các mối quan hệ liên quan đến lĩnh vực mua bán, trao đổi được hình thành trong điều kiện lịch sử, kinh tế, chính trị xã hội nhất định
- Bao hàm các quan hệ cung - cầu, cạnh tranh, hàng hóa - tiền tệ, giá cả - giá trị ...

CHƯƠNG 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

4.2 Phân loại THỊ TRƯỜNG

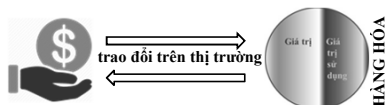
- Theo đối tượng hàng hóa: Thị trường Tư liệu sản xuất & Tư liệu tiêu dùng
- Theo phạm vi địa lý: Thị trường địa phương, Thị trường quốc gia, Thị trường quốc tế
- Theo sản phẩm: Có nhiều thị trường chuyên biệt riêng từng loại sản phẩm
- Theo cách thức giao dịch: Thị trường giao dịch trực tuyến, Thị trường giao dịch trực tiếp
- Theo cơ chế vận hành: Thị trường tự do, Thị trường có Nhà nước điều tiết, Thị trường cạnh tranh hoàn hảo, Thị trường độc quyền ...

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

4.3 Chức năng cụ thể của THỊ TRƯỜNG

- Xác nhận thuộc tính Giá trị và Giá trị sử dụng của hàng hóa. Tức là Giá trị và công dụng của hàng hóa chỉ được thừa nhận khi nó tiêu thụ được trên thị trường

- Thực hiện Giá trị hàng hóa. Tức là chuyển hóa hao phí lao động xã hội của nhà sản xuất thành Tiền tệ, thông qua việc bán được hàng và thu tiền trên thị trường

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

4.3 Chức năng cụ thể của THỊ TRƯỜNG

- Cung cấp thông tin cho nhà xuất và người tiêu dùng. Nhà sản xuất nắm bắt được nhu cầu, thị hiếu, xu thế tiêu dùng. Người tiêu dùng có thông tin để lựa chọn SP
- Sàng lọc các nhà sản xuất, xu thế đầu tư, và các dòng sản phẩm thông qua quan hệ cạnh tranh, quan hệ cung-cầu ...

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

4.4 Vai trò tổng thể của THỊ TRƯỜNG

- Thứ nhất, thị trường là môi trường và điều kiện cho sự phát triển nền sản xuất nói riêng và nền kinh tế nói chung.

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

4.4 Vai trò tổng thể của THỊ TRƯỜNG

- Thứ hai, thị trường là cơ sở khách quan để đánh giá, sàng lọc các chủ thể kinh tế và sản phẩm hàng hóa

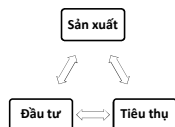

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

4.4 Vai trò tổng thể của THỊ TRƯỜNG

- Thứ ba, thị trường là sự kết nối, điều tiết các quá trình kinh tế thành một chỉnh thể có tính tương tác, tính hệ thống.

Kết nối theo chiều sâu

Quốc gia => Quốc tế => Toàn cầu hóa

Kết nối theo chiều rộng

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

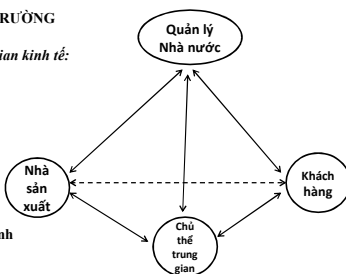
4.5 Các chủ thể tham gia THỊ TRƯỜNG

- Bốn chủ thể tạo nên không gian kinh tế:

- Nhà sản xuất
- Người tiêu dùng
- Các chủ thể trung gian
- NHÀ NƯỚC

- Vai trò chính của Nhà nước:

Kiểm tạo môi trường vĩ mô
(luật pháp, chính sách, an sinh
XH), không trực tiếp SXKD

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

4. Thị trường & Chủ thể tham gia thị trường

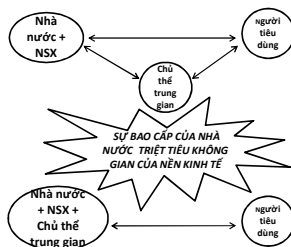
4.5 Các chủ thể tham gia THỊ TRƯỜNG

- Nếu Nhà nước chiếm lĩnh hoạt động sản xuất hàng hóa

=> Nhà nước đồng thời là Nhà SX

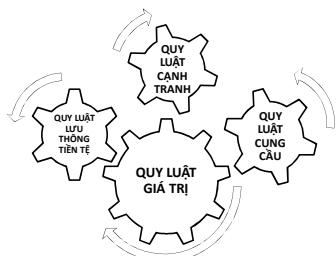
- Nếu Nhà nước chiếm lĩnh hoạt động sản xuất và phân phối hàng hóa

=> Nhà nước đồng thời là Nhà sản xuất và là Chủ thể trung gian

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.1 Quy luật CẠNH TRANH

- Khái niệm cạnh tranh: là sự ganh đua giữa các chủ thể tham gia thị trường, để giành ưu thế và lợi ích kinh tế
- Phân loại cạnh tranh:
 - Xét theo lĩnh vực kinh tế: có cạnh tranh đầu tư, cạnh tranh nguồn cung cấp yếu tố sản xuất, cạnh tranh tiêu thụ sản phẩm
 - Xét theo tính chất di chuyển vốn, tư bản: có cạnh tranh nội bộ ngành và cạnh tranh giữa các ngành
 - Xét theo phạm vi địa lý: có cạnh tranh nội địa, cạnh tranh quốc tế
- Vai trò của cạnh tranh: là động lực thúc đẩy sự phát triển của thị trường
- Điều kiện để cạnh tranh lành mạnh: cần có sự quản lý hiệu quả của Nhà nước

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.2 Quy luật LƯU THÔNG TIỀN TỆ

- Vai trò của quy luật: Là cơ sở xác định lượng tiền cần thiết để thực hiện chức năng phương tiện lưu thông và phương tiện thanh toán
- Công thức:

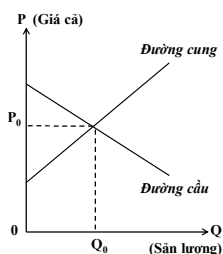
$$\text{Số lượng tiền cần thiết cho lưu thông} = \frac{\begin{array}{l} \text{Tổng giá cả} \\ \text{hàng hóa} \\ \text{trao đổi trên} \\ \text{thị trường} \end{array} - \begin{array}{l} \text{Tổng giá} \\ \text{cả hàng} \\ \text{hóa thanh} \\ \text{toán chậm} \end{array} - \begin{array}{l} \text{Tổng giá cả} \\ \text{hàng hóa} \\ \text{khấu trừ} \\ \text{trực tiếp} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Tổng giá cả hàng hóa} \\ \text{thanh toán chậm} \\ \text{trong quá khứ, nay} \\ \text{đến hạn chỉ trả} \end{array}}{\text{Số vòng quay trung bình của tiền}}$$

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.3 Quy luật CUNG - CẦU

- Cung: là lượng hàng hóa mà các nhà sản xuất sẵn sàng cung ứng ra thị trường, tương ứng với từng mức giá. Đường cung là đồng biến (dốc lên).
- Cầu: là lượng hàng hóa mà thị trường sẵn sàng tiêu thụ, tương ứng với từng mức giá. Đường cầu là nghịch biến (dốc xuống).
- Vai trò của quy luật Cung - Cầu: Xác định điểm cân bằng của thị trường (Q_0 ; P_0)

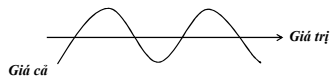

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.4 Quy luật GIÁ TRỊ

- Nội dung quy luật: Sản xuất và lưu thông đều dựa trên cơ sở là hao phí Lao động xã hội để sản xuất hàng hóa (tức là dựa trên GIÁ TRỊ)
 - Trong sản xuất, NSX phải làm cho: Hao phí lao động cá biệt \leq Hao phí LĐXH
tức là \Rightarrow Giá trị sản phẩm cá biệt \leq Giá trị thị trường
 - Trong lưu thông, giá cả vận động xoay quanh giá trị, giá trị quyết định giá cả

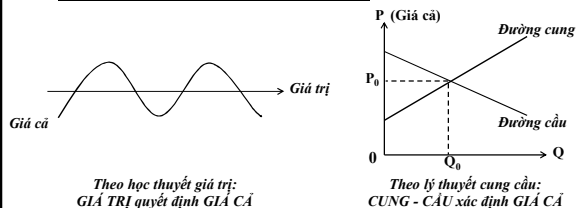

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.4 Quy luật GIÁ TRỊ

- Mối quan hệ giữa Cung - Cầu với Giá cả và Giá trị

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.4 Quy luật GIÁ TRỊ

- Mối quan hệ giữa Cung - Cầu với Giá cả và Giá trị

- Xét ngành có Cung < Cầu:
 - \Rightarrow Giá cả tăng \Rightarrow Giá cả > Giá trị \Rightarrow Lợi nhuận tăng \Rightarrow thu hút đầu tư vào ngành
 - \Rightarrow Cung tăng & Cạnh tranh tăng \Rightarrow Giá cả giảm, cân bằng trở lại với Giá trị
- Xét ngành có Cung > Cầu:
 - \Rightarrow Giá cả giảm \Rightarrow Giá cả < Giá trị \Rightarrow Lợi nhuận giảm \Rightarrow xu thế DN rời bỏ ngành
 - \Rightarrow Cung giảm & Cạnh tranh giảm \Rightarrow Giá cả tăng, cân bằng trở lại với Giá trị
- Xét ngành có Cung = Cầu: Giá cả ổn định, cân bằng với Giá trị

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.4 Quy luật GIÁ TRỊ

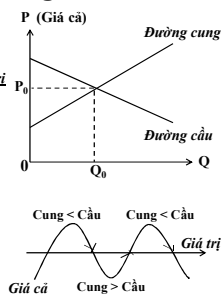
- Mối quan hệ giữa Cung - Cầu với Giá cả và Giá trị

Kết luận:

- Quy luật Cung - Cầu xác định nên giá cả với mỗi điều kiện ngắn hạn của thị trường
- Quy luật giá trị điều tiết sự vận động giá cả trong tiến trình dài hạn của thị trường

⇒ Xét về tổng thể:

GIÁ TRỊ quyết định GIÁ CẢ

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

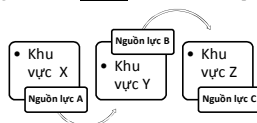
5. Một số quy luật của Thị trường

5.4 Quy luật GIÁ TRỊ

- Tác dụng của quy luật giá trị - quy luật cơ bản của thị trường

Điều tiết phân bổ đầu tư sản xuất vào các ngành có sự khan hiếm hàng hóa. Ví:

- Ngành thiếu hụt nguồn lực thì khan hiếm hàng hóa ⇒ Lợi nhuận cao ⇒ Thu hút
- Ngành dồi dào nguồn lực thì tồn kho ⇒ Lợi nhuận thấp ⇒ Rời bỏ, chuyển đổi

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

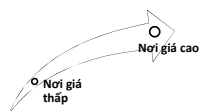
5. Một số quy luật của Thị trường

5.4 Quy luật GIÁ TRỊ

- Tác dụng của quy luật giá trị - quy luật cơ bản của thị trường

Điều tiết lưu thông hàng hóa từ nơi giá thấp đến nơi giá cao. Ví:

- Nơi giá thấp ⇒ Dôi dư hàng hóa ⇒ Luân chuyển hàng hóa đi tìm nơi giá cao
- Nơi giá cao ⇒ Khan hiếm hàng hóa ⇒ Thu hút các nguồn hàng

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

5. Một số quy luật của Thị trường

5.4 Quy luật GIÁ TRỊ

○ Tác dụng của quy luật giá trị - quy luật cơ bản của thị trường

Phân hóa những người sản xuất kinh doanh, làm gia tăng khoảng cách giai tầng, vì

- Người có năng suất, hiệu quả cao => ngày càng phát triển => trở thành giới chủ

- Người có năng suất, hiệu quả thấp => bị đào thải => trở thành giới bị chèn ép

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

6. Cơ chế thị trường & Kinh tế thị trường

6.1 Cơ chế thị trường

○ Khái niệm: Là hệ thống tự điều tiết các quan hệ kinh tế và cân đối kinh tế thông qua các quy luật khách quan của thị trường

○ Đặc trưng của cơ chế thị trường:

- Thị trường tự điều tiết Giá cả hàng hóa
- Thị trường tự điều tiết sự phân bổ nguồn lực đầu tư
- Thị trường tự điều tiết sản lượng sản xuất và hệ thống phân phối sản phẩm

Adam Smith (1723 - 1790)
gọi cơ chế thị trường là
"Bàn tay vô hình"

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

6. Cơ chế thị trường & Kinh tế thị trường

6.2 Nền Kinh tế thị trường

○ Khái niệm:

- Là nền KT hàng hóa vận hành theo cơ chế thị trường, phát triển tới trình độ cao
- Trong đó, mọi quan hệ sản xuất và trao đổi đều thông qua thị trường mua bán, trao đổi và chịu sự điều tiết bởi các quy luật khách quan của thị trường

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

6. Cơ chế thị trường & Kinh tế thị trường

6.2 Nền Kinh tế thị trường

○ Đặc điểm của nền kinh tế thị trường:

- Nhiều thành phần kinh tế, nhiều hình thức sở hữu (công hữu, tư hữu, hỗn hợp)
- Nhiều loại thị trường khác nhau, và sự phân bổ nguồn lực giữa các thị trường là do các quy luật của thị trường điều tiết
- Giá cả được hình thành do quy luật của thị trường (quy luật giá trị, cung-cầu, ..)
- Sự cạnh tranh lợi ích kinh tế là động lực quan trọng nhất
- Nhà nước là một chủ thể của nền kinh tế thị trường. Vai trò quan trọng nhất của Nhà nước là kiến tạo môi trường vĩ mô, đảm bảo trật tự xã hội, an sinh xã hội
- Nền kinh tế mở, hội nhập

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

6. Cơ chế thị trường & Kinh tế thị trường

6.2 Nền Kinh tế thị trường

○ Hạn chế của nền kinh tế với cơ chế thị trường tự điều tiết:

- Xu thế thiếu hụt sản phẩm công cộng cho xã hội
- Xu thế khai thác tài nguyên và phát thải gây ô nhiễm ngoài tầm kiểm soát
- Xu thế phân hóa XH sâu sắc do cạnh tranh, đào thải và phân phối chênh lệch
- Xu thế độc quyền hóa, lũng đoạn thị trường
- Xu thế đầu cơ và đầu tư nóng, phá vỡ cân đối vĩ mô, gây khủng hoảng kinh tế

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

6. Cơ chế thị trường & Kinh tế thị trường

John Maynard Keynes
(1883-1946) cho rằng
cần sự điều tiết của Nhà
nước như là một "Bàn
tay hữu hình"

Adam Smith (1723 - 1790)
cho rằng cần sự tự điều
tiết của thị trường như là
"Bàn tay vô hình"

Paul Samuelson (1915-2009)
cho rằng "Không thể vỗ tay
chỉ bằng một bàn tay"

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

6. Cơ chế thị trường & Kinh tế thị trường

Để có tiếng vỗ tay cất cánh của nền kinh tế, cần kết hợp **BÀN TAY VÔ HÌNH** thị trường tự điều tiết và **BÀN TAY HỮU HÌNH** điều tiết bởi Nhà nước

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

Một số điều cần lưu ý

- Thị trường là tổng hợp các quan hệ liên quan đến lĩnh vực trao đổi, mua bán
- Thị trường có các quy luật cung-cầu, cạnh tranh, lưu thông tiền tệ ... Trong đó quan trọng nhất, quy luật cơ bản là quy luật giá trị
- Nhà nước là một chủ thể trên thị trường, vai trò chủ yếu là kiến tạo môi trường KD
- Cơ chế thị trường tự điều tiết giá cả, sản lượng và các quan hệ kinh tế, thông qua những quy luật khách quan của thị trường
- Nền kinh tế thị trường dựa trên nhiều thành phần kinh tế, mở, hội nhập, vận hành theo cơ chế thị trường tự điều tiết, kết hợp với sự điều tiết vĩ mô của Nhà nước

Chương 2: HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG
Học phần KINH TẾ CHÍNH TRỊ

TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
HANOI UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

KẾT THÚC

BÀI GIẢNG VỀ NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG

SINH VIÊN LƯU Ý, TÌM HIỂU TRƯỚC BÀI TIẾP THEO

CHƯƠNG 3: SẢN XUẤT GIÁ TRỊ THẠNG DƯ TRONG NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG